

USTAWA
z dnia 8 października 1982 r.
o społeczno-zawodowych organizacjach rolników

Opracowano na podstawie: Dz.U. z 1982 r. Nr 32, poz. 217, z 1997 r. Nr 121, poz. 769, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2006 r. Nr 200, poz. 1472, z 2008 r. Nr 139, poz. 876.

Mając na względzie, że Polska Rzeczpospolita Ludowa gwarantuje własność, całkowitą ochronę i prawo dziedziczenia indywidualnych gospodarstw rolnych oraz że gospodarstwa te stanowią trwałe i równoprawne elementy społeczno-gospodarczego ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej; uznając równoprawny z innymi zawodami status społeczno-zawodowy rolników indywidualnych oraz potrzebę zapewnienia należytej reprezentacji ich zawodowych i społecznych interesów wobec organów państwowych oraz państwowych i społecznych jednostek organizacyjnych działających na rzecz wsi i rolnictwa, jak też udziału w decydowaniu o sprawach związanych z rozwojem indywidualnych gospodarstw rolnych i postępowaniem społecznym na wsi; kierując się troską o wyżywienie Narodu oraz dobrem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stanowi się, co następuje:

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Rolnicy indywidualni i członkowie ich rodzin oraz inne osoby związane bezpośrednio charakterem swej pracy z rolnictwem mogą zrzeszać się dobrowolnie, na zasadach ustalonych w niniejszej ustawie, w społeczno-zawodowych organizacjach pełniących funkcje obrony interesów zawodowych rolników indywidualnych.
2. Organizacje, o których mowa w ust. 1, reprezentując potrzeby oraz broniąc zawodowych i społecznych interesów rolników indywidualnych, działają na rzecz rozwoju indywidualnych gospodarstw rolnych oraz wzrostu ich produkcji, zapewnienia opłacalności produkcji rolniczej i należytego wyposażenia rolnictwa w środki produkcji, troszcząc się o wysoką rangę zawodu rolnika, a także o poprawę warunków życia i pracy ludności wiejskiej, uczestniczą w kształtowaniu i realizacji polityki Państwa na rzecz postępu gospodarczego, społecznego, socjalnego oraz kulturalnego i oświatowego wsi.

Art. 2.

1. Społeczno-zawodowe organizacje rolników działają zgodnie z konstytucyjnymi zasadami ustrojowymi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, przepisami niniejszej

ustawy i innymi powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, na podstawie zarejestrowanego statutu, zgodnego z tymi zasadami i przepisami.

2. Społeczno-zawodowe organizacje rolników są niezależne od organów administracji państwowej oraz państwowych i społecznych jednostek organizacyjnych i organizacji; działają poprzez ustalone w uchwalanych przez siebie statutach i wybierane w sposób demokratyczny organy, a także określają w sposób samodzielny, w ramach obowiązujących przepisów prawa, zakres i formy swojej działalności.

Art. 3.

Społeczno-zawodowymi organizacjami rolników, zwanymi dalej "organizacjami rolników", są:

- 1) kółka rolnicze,
- 2) koła gospodyń wiejskich,
- 3) rolnicze zrzeszenia branżowe,
- 4) związki rolników, kółek i organizacji rolniczych,
- 5) związki rolniczych zrzeszeń branżowych.

Rozdział 2

Uprawnienia i zadania organizacji rolników oraz zasady współdziałania tych organizacji z organami administracji państwowej i organizacjami działającymi na rzecz rolnictwa

Art. 4.

1. Organizacje rolników, reprezentując potrzeby oraz interesy zawodowe i społeczne rolników indywidualnych, uczestniczą w:
  - 1) kształtowaniu i realizacji polityki rolnej i społecznej w zakresie: rozwoju i ochrony własności indywidualnych gospodarstw rolnych, gospodarki ziemią, ochrony gruntów rolnych, gospodarki wodnej, nasiennictwa i hodowli zwierząt, infrastruktury rolniczej i społecznej wsi, ochrony środowiska naturalnego, rzeczowych ubezpieczeń rolnych, systemu kredytowego i podatkowego w stosunku do indywidualnych gospodarstw rolnych, ochrony zdrowia ludności wiejskiej, zabezpieczenia socjalnego mieszkańców wsi, rozwoju oświaty, kultury, sportu oraz turystyki na wsi,
  - 2) ustalaniu poziomu i zasad kształtowania cen na środki produkcji rolniczej i usług dla rolnictwa, określaniu wielkości i zasad zaopatrzenia gospodarstw indywidualnych w środki produkcji oraz w ocenie ich jakości,
  - 3) ustalaniu warunków kontraktacji oraz cen skupu i sprzedaży produktów rolnych, usług produkcyjnych dla rolnictwa i usług dla ludności wiejskiej oraz norm i zasad klasyfikacji produktów rolnych,
  - 4) ustalaniu zasad i warunków kooperacji w rolnictwie,
  - 5) opracowywaniu planów społeczno-gospodarczych w części dotyczącej wsi i rolnictwa, a także planów zagospodarowania przestrzennego gmin i wsi,

- 6) sprawowaniu społecznej kontroli nad funkcjonowaniem jednostek organizacyjnych obsługujących rolnictwo i mieszkańców wsi.
2. Uprawnienia, o których mowa w ust. 1, organizacje rolników realizują poprzez: przedkładanie właściwym organom państwowym i państwowym jednostkom organizacyjnym oraz organizacjom spółdzielczym i innym organizacjom powołanym do wykonywania zadań na rzecz rolnictwa indywidualnego swego stanowiska w postaci opinii, wniosków, postulatów i żądań, inicjowanie regulacji prawnych oraz opiniowanie projektów lub udział w opracowywaniu aktów prawnych oraz udział w negocjacjach w sprawach wymienionych w ust. 1.
3. Organizacje rolników prowadzą analizę kosztów produkcji rolniczej i kosztów utrzymania oraz kształtowania się dochodów rolników.

Art. 5.

1. Organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz państwowe jednostki organizacyjne, a także organizacje spółdzielcze i inne organizacje powołane do wykonywania zadań na rzecz rolnictwa indywidualnego zobowiązane są od współdziałania z organizacjami rolników w sprawach określonych w art. 4 ust. 1 i 3.
2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa obowiązki organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz zasady ich współdziałania z organizacjami rolników w sprawach wymienionych w art. 4 ust. 1 i 3, w tym formy obowiązkowego zwracania się do tych organizacji o opinie w określonych sprawach.

Art. 6.

1. Organy, jednostki organizacyjne i organizacje wymienione w art. 5 ust. 1 obowiązane są ustosunkować się, bez zbędnej zwłoki, najpóźniej w terminie jednego miesiąca, do przedstawianych przez organizację rolników opinii, wniosków, postulatów bądź zadań w sprawach określonych w art. 4 ust. 1, a w wypadku braku możliwości ustosunkowania się do nich w tym terminie - zawiadomić o terminie ustosunkowania się do przedłożonej sprawy.
2. W wypadku gdy zajęte przez właściwy organ, jednostkę organizacyjną bądź organizację stanowisko w określonej sprawie nie zadowala organizacji rolników, która przedstawiła opinię, wniosek, postulat bądź żądanie, może ona wnieść sprzeciw do właściwego organu, jednostki organizacyjnej bądź organizacji wyższego stopnia; sprzeciw powinien być rozpatrzony w terminie jednego miesiąca.

Art. 7.

1. Jeżeli postępowanie określone w art. 6 ust. 2 nie doprowadzi do rozwiązania sprawy objętej sprzeciwem, każda ze stron może żądać wszczęcia postępowania pojednawczego. Postępowanie to prowadzi powołana w tym celu komisja w składzie sześciu członków, wyznaczonych w równej liczbie przez każdą ze stron.
2. Rozwiązanie sporu w tym postępowaniu winno nastąpić w ciągu siedmiu dni - w razie sporu obejmującego jedną organizację rolników i w ciągu dziesięciu dni - w razie sporu wykraczającego poza sprawy jednej organizacji rolników.

3. Rozwiązanie sporu następuje w drodze porozumienia, które wiąże strony. W razie nieosiągnięcia porozumienia komisja sporządza protokół rozbieżności, ze wskazaniem stanowisk stron.

Art. 8.

1. Jeżeli spór nie został rozwiązany w trybie określonym w art. 7, strony obowiązane są poddać go rozstrzygnięciu przez kolegium arbitrażu społecznego przy sądzie rejestrowym właściwym dla wiodącej w sporze organizacji rolników.
2. W skład kolegium wchodzi: przewodniczący wyznaczony spośród sędziów danego sądu przez prezesa sądu oraz sześciu członków wyznaczonych po trzech członków przez każdą ze stron. Strony powinny dążyć do wskazania osób bezpośrednio nie zainteresowanych rozstrzygnięciem sprawy.
3. Prezes sądu wyznacza bezzwłocznie termin posiedzenia, o którym zawiadamia strony sporu lub ich przedstawicieli.
4. Jeżeli rozstrzygnięcie sporu wymaga wiadomości specjalnych, kolegium może zasięgnąć opinii ekspertów.
5. Orzeczenie kolegium zapada większością głosów.
6. Rada Państwa ustali w formie regulaminu tryb postępowania przed kolegiami arbitrażu społecznego.

Art. 9.

1. W wypadku gdy w sprawach, o których mowa w art. 6 ust. 1, nie zostanie osiągnięte porozumienie w trybie przewidzianym w art. 6 ust. 2 oraz art. 7 i 8, a ich przedmiotem są istotne prawa i interesy rolników, dla poparcia swoich żądań organizacja rolników jako środek wyjątkowy może podjąć akcję protestacyjną.
2. Akcja protestacyjna, o której mowa w ust. 1, może być podjęta na podstawie uchwały członków danej organizacji rolników, przyjętej większością głosów, a gdy chodzi o związki organizacji rolników - na podstawie uchwał właściwych organów statutowych organizacji zrzeszonych w takim związku, opowiadających się w większości za akcją protestacyjną. Podjęcie akcji protestacyjnej wymaga ponadto uzgodnienia z właściwym statutowym organem organizacji rolników wyższego stopnia, której dana organizacja jest członkiem.
3. Krajowy Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych może podjąć akcję protestacyjną o zasięgu szerszym niż jedno województwo, na podstawie uchwały właściwego statutowego organu związku.
4. O podjęciu akcji protestacyjnej jej organizator informuje organ, jednostkę organizacyjną bądź organizację, o której mowa w art. 6 ust. 2, z siedmiodniowym wyprzedzeniem.
5. Udział rolników w akcji protestacyjnej jest dobrowolny. Nikt nie może być ani przymuszony do udziału, ani do odmowy udziału w takiej akcji.
6. Organizator akcji protestacyjnej obowiązany jest zapewnić właściwy przebieg akcji protestacyjnej; działania podejmowane w ramach akcji protestacyjnej nie mogą zagrażać życiu i zdrowiu ludzkiemu oraz powodować zniszczenia lub uszkodzenia mienia.

7. W czasie trwania akcji protestacyjnej nie mogą być wstrzymane dostawy środków żywności dla zaspokojenia potrzeb ludności oraz potrzeb w zakresie obronności i bezpieczeństwa Państwa.

Art. 10.

1. Organizacje rolników uprawnione są do wykonywania przez upoważnionych swoich przedstawicieli kontroli społecznej jednostek organizacyjnych i organizacji w zakresie:
  - 1) zaopatrzenia gospodarstw rolnych w środki produkcji i materiały inwestycyjne,
  - 2) realizacji umów kontraktacyjnych oraz skupu produktów rolnych,
  - 3) świadczenia usług dla rolnictwa i ludności wiejskiej,
  - 4) realizowanych na potrzeby gospodarstw rolnych inwestycji melioracyjnych, wodnych, energetycznych i innych,
  - 5) likwidacji szkód losowych i łowieckich.
2. Organy, jednostki organizacyjne i organizacje poddane kontroli, o której mowa w ust. 1, obowiązane są umożliwić wykonywanie tej kontroli.
3. Rada Ministrów, po zasięgnięciu opinii Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych, w drodze rozporządzenia, określa obowiązki organów, jednostek organizacyjnych i organizacji w zakresie kontroli, o której mowa w ust. 1, sposób ujmowania i przedstawiania wyników tych kontroli oraz tryb realizacji wniosków pokontrolnych.

Art. 11.

1. W zakresie działalności na rzecz rozwoju indywidualnych gospodarstw rolnych oraz postępu gospodarczego, społecznego i socjalnego na wsi, a także kształtowania społecznych wzorów postępowania i postaw obywatelskich, organizacje rolników mogą, w szczególności:
  - 1) inicjować i udzielać pomocy w rozwijaniu i wdrażaniu postępu rolniczego, technicznego i socjalnego w indywidualnych gospodarstwach rolnych i wiejskich gospodarstwach domowych oraz upowszechniać doświadczenia produjących rolników i gospodyń wiejskich,
  - 2) udzielać pomocy w podnoszeniu produkcji gospodarstw rolnych oraz rozwijaniu przez nie specjalizacji i kooperacji,
  - 3) udzielać rolnikom rady i pomocy w wyborze oraz stosowaniu racjonalnych form i metod gospodarowania, stosowaniu właściwych zabiegów i środków agrotechnicznych, zootechnicznych oraz technologii w produkcji rolniczej, przechowalnictwie i przetwórstwie produktów rolnych,
  - 4) udzielać pomocy w prawidłowej organizacji gospodarstw i prowadzeniu rachunkowości rolnej,
  - 5) rozwijać różnorodne formy współdziałania produkcyjnego i pomocy sąsiedzkiej,
  - 6) upowszechniać wiedzę zawodową i społeczną wśród rolników oraz młodzieży wiejskiej,

- 7) uczestniczyć w organizowaniu praktyk rolniczych dla uczniów i studentów szkół rolniczych,
  - 8) organizować poradnictwo prawne na rzecz rolników,
  - 9) inicjować działania zmierzające do poprawy warunków życia i pracy ludności wiejskiej,
  - 10) udzielać pomocy rodzinom wiejskim w wychowaniu i kształceniu oraz zapewnianiu właściwego wypoczynku dzieciom i młodzieży wiejskiej,
  - 11) podejmować działania w zakresie poprawy stanu zdrowia ludności wiejskiej oraz opieki społecznej na wsi,
  - 12) upowszechniać racjonalne metody prowadzenia gospodarstw domowych i żywienia rodziny,
  - 13) oddziaływać na kształtowanie etyki zawodowej i podnoszenie społecznej rangi zawodu rolnika,
  - 14) rozwijać działalność oświatową i kulturalną na wsi.
2. W wypadkach gdy jest to uzasadnione celami i zadaniami określonymi w niniejszej ustawie i statutach poszczególnych organizacji rolników, organizacje te mogą występować, na zasadach określonych w Kodeksie postępowania administracyjnego, do właściwych organów administracji państwowej z żądaniem o wszczęcie postępowania administracyjnego bądź o dopuszczenie do udziału w toczącym się postępowaniu administracyjnym w określonej sprawie indywidualnej. Przedstawiciel organizacji rolników może być pełnomocnikiem rolnika w sprawach związanych z prowadzeniem gospodarstwa.
3. Rada Ministrów może określać formy i zakres pomocy ze strony Państwa organizacjom rolników w prowadzeniu przez nie działalności wymienionej w ust. 1.

Art. 12.

1. Organizacje rolników mogą inicjować, organizować i prowadzić działalność gospodarczą i socjalną, w zakresie określonym w statutach, na zasadach przewidzianych w odrębnych przepisach, a w szczególności:
  - 1) inicjować i prowadzić działalność usługową, produkcyjną i handlową na potrzeby rolników i ludności wiejskiej,
  - 2) inicjować i organizować pomoc dla rolników i ludności wiejskiej w wytwarzaniu materiałów budowlanych z surowców miejscowych oraz pomagać w zaspokajaniu potrzeb w zakresie maszyn i sprzętu,
  - 3) inicjować i organizować kooperację produkcyjną służącą intensyfikacji i specjalizacji produkcji rolniczej oraz zagospodarowywaniu lasów stanowiących własność rolników indywidualnych,
  - 4) prowadzić placówki opiekuńczo-wychowawcze, opieki zdrowotnej i społecznej,
  - 5) inicjować i organizować czyny społeczne.
2. Rada Ministrów, po zasięgnięciu opinii Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych, w drodze rozporządzenia, określa warunki i formy organizowania i prowadzenia przez organizacje rolników działalności gospodarczej, określonej w ust. 1 pkt 1-3.

Art. 13.

W zakresie spraw określonych w art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 organizacje rolników współdziałają z innymi organizacjami społecznymi i gospodarczymi rolników, a także państwowymi przedsiębiorstwami gospodarki rolnej i rolniczymi spółdzielniami produkcyjnymi oraz innymi jednostkami i organizacjami działającymi na rzecz rolnictwa; w razie potrzeby organizacje rolników zawierają z tymi organizacjami odpowiednie porozumienia i umowy o współpracy bądź realizacji wspólnych zadań.

Art. 14.

Organizacje rolników zajmujące się działalnością gospodarczą prowadzą rachunkowość oraz ewidencję ujmującą ich działalność gospodarczą, stan i zmiany składników majątkowych oraz sporządzają rachunek wyników tej działalności.

Art. 14a.

1. Organizacje rolników mogą przystępować do:
  - 1) międzynarodowych organizacji rolniczych,
  - 2) ponadnarodowych organizacji rolniczych reprezentujących interesy zawodowe rolników indywidualnych wobec instytucji Unii Europejskiej.
2. Koszty związane z uczestnictwem organizacji rolników w organizacjach, o których mowa w ust. 1 pkt 2, są w latach 2008-2013 dofinansowywane na zasadach określonych w przepisach o izbach rolniczych.

Rozdział 3**Kółka rolnicze****Art. 15.**

1. Kółko rolnicze jest dobrowolną, niezależną i samorządną, społeczno-zawodową organizacją rolników indywidualnych, reprezentującą całokształt ich interesów zawodowych i społecznych.
2. Terenem działalności kółka rolniczego może być jedna bądź więcej sąsiadujących ze sobą wsi. Terenem działalności kółka rolniczego może być także miasto.
3. Członkiem kółka rolniczego może być:
  - 1) osoba prowadząca indywidualne gospodarstwo rolne jako jego właściciel, posiadacz bądź użytkownik,
  - 2) pełnoletni członek rodziny rolnika wymienionego w pkt 1, pracujący w prowadzonym przez niego gospodarstwie rolnym,
  - 3) osoba, która przekazała gospodarstwo rolne za emeryturę lub rentę.
4. Szczegółowe zasady i warunki wstępowania i występowania członków kółek rolniczych określają statuty kółek; statut może przewidywać przyjmowanie na członków kółka rolniczego także innych osób niż wymienione w ust. 3, związanych bezpośrednio charakterem swojej pracy z rolnictwem.

Art. 16.

1. Statut kółka rolniczego powinien określać:

- 1) nazwę i siedzibę kółka,
- 2) podmiotowy i terytorialny zakres jego działania,
- 3) cele i zadania kółka oraz środki ich realizacji,
- 4) zakres i przedmiot działalności gospodarczej,
- 5) sposób wstępowania i występowania członków oraz utraty członkostwa,
- 6) prawa i obowiązki członków,
- 7) sposób ustanawiania składek członkowskich,
- 8) strukturę organizacyjną kółka,
- 9) organy kółka, ich kompetencje, okres kadencji oraz tryb ich wyboru i odwoływania przed upływem kadencji,
- 10) warunki podejmowania i ważności uchwał organów kółka,
- 11) sposób reprezentowania kółka na zewnątrz,
- 12) majątek kółka oraz sposób dysponowania tym majątkiem,
- 13) sposób zaciągania przez kółko zobowiązań majątkowych,
- 14) zasady podziału nadwyżki z prowadzonej działalności gospodarczej,
- 15) sposób zmiany statutu,
- 16) tryb likwidacji kółka.

2. W strukturze organizacyjnej kółka statut może przewidywać powoływanie sekcji, kół bądź zespołów specjalistycznych, odpowiadających zainteresowaniom członków (producentów określonych upraw, hodowców i innych), oraz zespołów młodych rolników i innych.

Art. 17.

1. Z inicjatywą założenia kółka rolniczego może wystąpić co najmniej dziesięć osób, w tym co najmniej osiem osób prowadzących gospodarstwa rolne jako ich właściciele, posiadacze lub użytkownicy.
2. Osoby, o których mowa w ust. 1, będące członkami założycielami, wybierają spośród siebie komitet założycielski oraz uchwalają statut kółka rolniczego.

Art. 18.

1. Kółko rolnicze podlega obowiązkowi rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym, zwanym dalej "rejestrem".
2. Rejestracji podlegają także zmiany statutu kółka rolniczego; przez zmianę statutu rozumie się również uchwalenie przez istniejące kółko nowego statutu.
3. Z chwilą dokonania rejestracji, o której mowa w ust. 1, kółko rolnicze nabywa osobowość prawną.

Art. 19.

1. Organ rejestrowy wpisuje do rejestru kółko i jego statut oraz zmiany statutu już istniejącego, gdy odpowiadają one wymaganiom określonym w ustawie.

2. Jeżeli organ rejestrowy stwierdzi, że statut lub jego zmiany nie spełniają wymogu określonego w ust. 1, uzależni rejestrację kółka rolniczego i jego statutu lub zmiany statutu od dokonania odpowiednich poprawek, wyznaczając w tym celu stosowny termin.
3. Kółko rolnicze podlega wykreśleniu z rejestru, jeżeli:
  - 1) podjęta zostanie, zgodnie ze statutem, uchwała o rozwiązaniu kółka,
  - 2) uchwalona zmiana statutu nie odpowiada wymaganiom określonym w ustawie, a kółko rolnicze, mimo wskazania przez organ rejestrowy na zaistniałe uchybienia, nie podejmie uchwały usuwającej te uchybienia bądź nie odstąpi od zmiany statutu,
  - 3) liczba członków kółka osiągnie stan poniżej liczby określonej w art. 17 ust. 1,
  - 4) w innych wypadkach przewidzianych w ustawie.

Art. 20.

1. Do czasu rejestracji kółka rolniczego, a następnie do czasu wyboru zgodnie ze statutem jego organów w imieniu kółka działa jego komitet założycielski.
2. Za czynności dokonane w imieniu kółka rolniczego przed jego rejestracją członkowie komitetu założycielskiego odpowiadają wobec osób trzecich solidarnie, zaś za zobowiązania wynikające z tych czynności po rejestracji kółka - odpowiada kółko rolnicze tak jak za zobowiązania zaciągnięte przez siebie, z tym że członkowie komitetu założycielskiego odpowiadają za nie wobec kółka według przepisów prawa cywilnego.

Art. 21.

1. Kółko rolnicze może zrzeszać się w gminnym bądź wojewódzkim związku rolników, kółek i organizacji rolniczych, a w wypadku nieprzystąpienia do takiego związku, zrzesza się w Krajowym Związku Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych.
2. Kółko rolnicze może być założycielem i członkiem spółdzielni powoływanej w celu świadczenia usług dla rolnictwa oraz innych rodzajów usług wynikających z potrzeb środowiska wiejskiego.
3. Do spółdzielni, o której mowa w ust. 2, stosuje się przepisy ustawy - Prawo spółdzielcze.

Rozdział 4 **Koła gospodyń wiejskich**

Art. 22.

1. Koło gospodyń wiejskich w szczególności broni praw, reprezentuje interesy i działa na rzecz poprawy sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich oraz ich rodzin.

2. Koło gospodyń wiejskich działa jako wyodrębniona jednostka organizacyjna kółka rolniczego i ma swoją reprezentację we wszystkich jego statutowych organach.
3. Koło gospodyń wiejskich działa na podstawie uchwalonego przez siebie regulaminu, określającego cele i zadania koła, uprawnienia i obowiązki członków, formy i środki działania, tryb podejmowania uchwał przez organy koła oraz uprawnienia i obowiązki tych organów. Regulamin może przewidywać udział w działalności koła kobiet nie będących członkami kółka rolniczego, związanych charakterem swej pracy ze środowiskiem wiejskim.
4. We wsiach, w których nie działają kółka rolnicze, mogą być zakładane samodzielne koła gospodyń wiejskich, działające na podstawie regulaminu rejestrowanego w wojewódzkim związku rolników, kółek i organizacji rolniczych.

Rozdział 5

Rolnicze zrzeszenia branżowe

Art. 23.

1. Rolnicze zrzeszenie branżowe jest dobrowolną, niezależną i samorządną, społeczno-zawodową organizacją, reprezentującą i broniącą praw i interesów rolników indywidualnych specjalizujących się w określonej gałęzi produkcji roślinnej lub zwierzęcej.
2. Terenem działania rolniczego zrzeszenia branżowego może być jedna bądź więcej wsi, teren gminy (miasta) lub większej liczby gmin (miast) danego województwa, jedno województwo albo więcej województw.
3. Do członkostwa w rolniczym zrzeszeniu branżowym stosuje się odpowiednio przepisy art. 15 ust. 3 i 4.

Art. 24.

Członek rolniczego zrzeszenia branżowego może być równocześnie członkiem kółka rolniczego.

Art. 25.

Do rolniczych zrzeszeń branżowych w sprawach nie uregulowanych w art. 23 i 24 stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące kółek rolniczych.

Art. 26.

Rolnicze zrzeszenie branżowe może zrzeszać się w związku rolniczych zrzeszeń branżowych, a w wypadku nieprzystąpienia do takiego związku zrzesza się we właściwym krajowym związku branżowym.

Rozdział 6**Gminne i wojewódzkie związki rolników, kółek i organizacji rolniczych****Art. 27.**

Gminne i wojewódzkie związki rolników, kółek i organizacji rolniczych są dobrowolnymi, niezależnymi i samorządnymi zrzeszeniami:

- 1) związki gminne - kółek rolniczych, rolniczych zrzeszeń branżowych oraz innych społecznych i gospodarczych organizacji rolników,
- 2) związki wojewódzkie - gminnych związków rolników, kółek i organizacji rolniczych oraz rolniczych zrzeszeń branżowych i związków rolniczych zrzeszeń branżowych, a także innych społecznych i gospodarczych organizacji rolników.

Art. 28.

1. Z inicjatywą założenia gminnego związku rolników, kółek i organizacji rolniczych mogą wystąpić co najmniej trzy kółka rolnicze; zaś wojewódzkiego związku rolników, kółek i organizacji rolniczych - co najmniej pięć gminnych związków rolników, kółek i organizacji rolniczych, zwanych dalej "kółkami założycielami oraz związkami założycielami".
2. Gminny związek rolników, kółek i organizacji rolniczych zakładany jest na podstawie uchwał wolnych zebrań kółek założycieli, zaś wojewódzki związek rolników, kółek i organizacji rolniczych na podstawie uchwał walnych zgromadzeń delegatów związków założycieli.

Art. 29.

1. W sprawie założenia gminnego bądź wojewódzkiego związku rolników, kółek i organizacji rolniczych - kółka założyciele oraz związki założyciele działają poprzez osoby wchodzące w skład ich organów wykonawczych.
2. Osoby wymienione w ust. 1 pełnią rolę zgromadzenia założycieli gminnego bądź wojewódzkiego związku rolników, kółek i organizacji rolniczych.
3. Zgromadzenie założycieli gminnego bądź wojewódzkiego związku rolników, kółek i organizacji rolniczych wybiera spośród siebie komitet założycielski zakładanego związku oraz uchwała jego statut.

Art. 30.

Do gminnych i wojewódzkich związków rolników, kółek i organizacji rolniczych w sprawach nie uregulowanych w art. 27-29 stosuje się odpowiednio przepisy ustawy dotyczące kółek rolniczych.

Rozdział 7

Związki rolniczych zrzeszeń branżowych

Art. 31.

1. Związki rolniczych zrzeszeń branżowych zrzeszają wyspecjalizowane w określonej bądź pokrewnej gałęzi produkcji roślinnej lub zwierzęcej rolnicze zrzeszenia branżowe.
2. Terenem działalności związków, o których mowa w ust. 1, może być rejon, województwo, okręg bądź teren całego kraju.
3. Krajowe związki rolniczych zrzeszeń branżowych mogą zrzeszać się w Krajowym Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych.

Art. 32.

Do związków rolniczych zrzeszeń branżowych w sprawach nie uregulowanych w art. 31 stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące gminnych i wojewódzkich związków rolników, kółek i organizacji rolniczych.

Rozdział 8

Krajowy Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych

Art. 33.

1. Krajowy Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych, zwany dalej "Krajowym Związkiem", jest ogólnopolskim, niezależnym i samorządnym zrzeszeniem kółek rolniczych, związków rolników, kółek i organizacji rolniczych oraz na zasadach dobrowolności - krajowych związków rolniczych zrzeszeń branżowych i innych organizacji rolników.
2. Krajowy Związek stanowi naczelną reprezentację rolników indywidualnych.
3. Krajowy Związek posiada osobowość prawną.

Art. 34.

1. Statut Krajowego Związku jest uchwalany przez krajowy zjazd delegatów kółek rolniczych, związków rolników, kółek i organizacji rolniczych oraz innych zrzeszonych w nim organizacji. Krajowy zjazd uchwała także zmiany w statucie.
2. W wypadku uchwalenia zmiany statutu dotychczasowego bądź nowego statutu, do czasu ich rejestracji obowiązuje statut dotychczasowy.
3. Statut Krajowego Związku powinien określać w szczególności:
  - 1) cele i zadania Krajowego Związku,
  - 2) szczegółowe zasady, zakres i tryb jego działania,
  - 3) prawa i obowiązki organizacji członkowskich,
  - 4) sposób ustanawiania składek członkowskich,
  - 5) organy Krajowego Związku, tryb i zasady ich wyboru, okres kadencji, kompetencje, tryb działania oraz odwoływanie członków tych organów przed upływem kadencji,

- 6) warunki podejmowania i ważności uchwał organów Krajowego Związku,
  - 7) sposób reprezentowania Krajowego Związku na zewnątrz oraz zaciąganie przez ten Związek zobowiązań majątkowych,
  - 8) majątek i fundusze Krajowego Związku oraz zasady gospodarowania tym majątkiem i funduszami,
  - 9) sposób zmiany statutu.
4. Statut Krajowego Związku podlega rejestracji.

Art. 35.

1. Krajowy Związek jest organem lustracyjnym kółek rolniczych, związków rolników, kółek i organizacji rolniczych oraz zrzeszonych w nim rolniczych zrzeszeń branżowych i związków rolniczych zrzeszeń branżowych.
2. W wykonaniu zadań wynikających z przepisu ust. 1 Krajowy Związek uprawniony jest do przeprowadzania lustracji organizacji wymienionych w tym przepisie; lustracja obejmuje badanie wszystkich rodzajów działalności tych organizacji pod względem legalności, celowości, gospodarności i rzetelności.
3. Krajowy Związek może upoważnić określone wojewódzkie związki rolników, kółek i organizacji rolniczych oraz zrzeszone w nim krajowe związki rolniczych zrzeszeń branżowych do wykonywania w imieniu Krajowego Związku lustracji określonych organizacji rolników.
4. Na podstawie wyników lustracji Krajowy Związek uprawniony jest do stawiania wniosków i zaleceń polustracyjnych.
5. Wyniki lustracji rozpatruje najbliższe po przeprowadzeniu lustracji walne zebranie (zjazd) danej organizacji. Krajowy Związek, w wyniku przeprowadzonej lustracji, może zalecić zwołanie nadzwyczajnego walnego zebrania (zjazdu).
6. Krajowy Związek określa zasady, zakres i tryb przeprowadzania lustracji oraz obowiązki organizacji wymienionych w ust. 1 związane z lustracją.
7. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa organy właściwe do przeprowadzania lustracji rolniczych zrzeszeń branżowych i związków rolniczych zrzeszeń branżowych nie zrzeszonych w Krajowym Związku oraz zasady, zakres i tryb przeprowadzania lustracji przez te organy.

Rozdział 9

(skreślony).

Rozdział 10

Przepisy wprowadzające, przejściowe i końcowe

Art. 41.

1. Centralny Związek Kółek i Organizacji Rolniczych, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Rolników Indywidualnych, z dniem wejścia w życie ustawy, staje się Krajowym Związkiem Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych.
2. W terminie nie dłuższym niż dwa lata od dnia wejścia w życie ustawy Krajowy Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych zwoła krajowy zjazd dele-

gatów kółek rolniczych, związków rolników, kółek i organizacji rolniczych oraz innych zrzeszonych w nim organizacji, który uchwali statut Krajowego Związku oraz dokona wyboru jego organów. W tym też terminie statut powinien być przedstawiony do rejestracji.

3. Do czasu rejestracji statutu, o którym mowa w ust. 2, Krajowy Związek działa na podstawie statutu dotychczasowego. Jednakże w razie sprzeczności między statutem dotychczasowym a przepisami niniejszej ustawy stosuje się przepisy tej ustawy.
4. Przepisy ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio do krajowych związków rolniczych zrzeszeń branżowych nie zrzeszonych w Krajowym Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych.

Art. 42.

1. Działające w dniu wejścia w życie ustawy kółka rolnicze i rolnicze zrzeszenia branżowe oraz gminne i wojewódzkie związki kółek i organizacji rolniczych, a także związki rolniczych zrzeszeń branżowych dostosują swoje statuty do wymagań ustalonych w ustawie i wystąpią o rejestrację danej organizacji i jej statutu nie później niż w terminie roku od dnia wejścia w życie ustawy.
2. Do czasu rejestracji statutów, o których mowa w ust. 1, organizacje rolników wymienione w tym przepisie działają na podstawie statutów dotychczasowych. Jednakże w razie sprzeczności między statutami dotychczasowymi a przepisami niniejszej ustawy stosuje się przepisy tej ustawy.

Art. 43.

Traci moc ustawa z dnia 6 maja 1981 r. o rejestracji kółek rolniczych oraz związków kółek i organizacji rolniczych (Dz.U. Nr 11, poz. 51).

Art. 44.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.